

TEŽIŠČE DELA V KREPITVI PREVENTIVE

Pogovor s predsednikom Sveta vlade RS za varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami red. prof. dr. Matjažem Mikošem

V začetku decembra lani je v Izobraževalnem centru za zaščito in reševanje (ICZR) na lgu pri Ljubljani potekala ustanovna seja Sveta vlade RS za varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami, ki je posvetovalno telo vlade za varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami. Svet, ki deluje kot nacionalna platforma za zmanjšanje tveganja nesreč, je na svoji prvi seji obravnaval tudi predlog resolucije o nacionalnem programu varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami 2016–2022. Organu s 25 člani predseduje dekan ljubljanske Fakultete za gradbeništvo in geodezijo, redni profesor za inženirsko hidrotehniko in hidrologijo ter priznani mednarodni strokovnjak za zemeljske plazave dr. Matjaž Mikoš.

Besedilo: Marko Pišlar
Fotografije: Bruno Toič

Kaj vam v osebnem in strokovnem smislu pomeni funkcija predsednika Sveta vlade RS za varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami?

Z imenovanjem na mesto predsednika sem prevzel predvsem veliko odgovornost, da

Slovenija naredi korak naprej pri varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami. Kot univerzitetni diplomirani gradbeni inženir hidrotehniko in doktor tehniških znanosti delujem na tem področju že več kot 30 let. Tako lahko v delo sveta prispevam svoje

izkušnje iz varstva pred poplavami in plazovi. Ob imenovanju na to visoko in odgovorno funkcijo čutim tudi določeno zadovoljstvo, saj sem kmalu po dokončanju doktorskega študija v Švici leta 1993 po vrnitvi v Slovenijo spodbujal zamisel o ustanovitvi takega telesa. Zadovoljstvo je torej predvsem z imenovanjem sveta po toliko letih, mesto predsednika pa me še posebno obvezuje, čeprav mi je popolnoma jasno, da je delo tega organa skupno delo vseh njegovih članov, njihove zavzetosti, pronicljivosti in želje doseči spremembe pri varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami.

Kaj je bil glavni razlog za ustanovitev sveta in zakaj po vašem mnenju tako telo ni bilo ustanovljeno že prej?

K temu, da je Slovenija končno ustanovila svet, je prispevalo to, da ga veliko držav že ima, med drugimi naše sosedo, in sicer Madžarska od leta 2001, Italija od leta 2008 ter Hrvaška od leta 2009, in njihove pozitivne izkušnje z delovanjem. Na spletni strani Urada Združenih narodov za zmanjšanje tveganja nesreč (UNISDR) je navedenih 63 držav, ki imajo ustanovljeno nacionalno platformo, kar je običajno in razširjeno ime za organ, kot je Svet vlade RS za varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami. Zakaj ga Slovenija ni ustanovila že prej? Vprašanje je za koga drugega, meni je žal, da z njegovim ustanavljanjem nismo pohitili in bili med prvimi na svetu. V Švici so na primer ustanovili nacionalno platformo, imenovano PLANAT, že leta 1997, da bi izboljšali preventivo. Menim, da je Slovenija tako dolgo čakala z ustanovitvijo sveta, ker je bila pričarana, da izrazi to uspešno delovanje zaščite in reševanja, ki

ga v Sloveniji uresničuje URSZR s Civilno zaščito, zadošča. Poleg tega odgovorne državne službe za preventivo, predvsem ministrstvo, odgovorno za okolje in prostor, v vseh njihovih izvedenkah in kombinacijah, niso prepoznale prednosti ter nujnosti sodelovanja med kurativno in preventivo. Iz tega lahko sklepate, da vidim težišče dela sveta v krepitvi preventive v Sloveniji ob nenehnem izboljšanju sedanjega sistema zaščite in reševanja, ki je zgledno urejen, vendar je vedno lahko tudi boljše.

Koliko članov je v svetu in kakšen je njihov profil?

S sklepom o imenovanju je julija 2014 vlada v svet kot svoje posvetovalno telo imenovala 24 članov, ki so predstavniki ministrstev, vladnih služb, nevladnih organizacij in združenj ter strokovnih in znanstvenoraziskovalnih ustanov, ki so pomembne za varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami. Še preden je bilo mogoče sklicati ustanovno sejo, je v drugem delu leta 2014 prišlo do sprememb v vladi in do preoblikovanja ministrstev, zato je vlada aprila 2015 ustrezno spremenila sklep o imenovanju, imenovala nove člane in povečala število članov na 25. Današnja sestava je bila torej končno določena v prvi polovici leta 2015. Tretjina članov ima znanstveni naziv magister ali doktor, vendar svet ni znanstveni organ. Združuje zelo različne poklicne profile, od naravoslovcov in tehnikov do družboslovcov ter humanistov. Kolikor je bilo mogoče razbrati iz kratke predstavitve navzočih članov na ustanovni seji decembra 2015, imamo vsi člani bolj ali manj neposredne izkušnje z varstvom pred naravnimi in drugimi nesrečami, celo bolj ozko, s sistemom zaščite in reševanja, kar nas po mojem mnenju dobro povezuje.

Ali bi glede na široko kadrovsko sestavo sveta iskanje rešitev za razvoj ter delovanje sistema varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami zdaj potekalo hitreje kot v preteklosti?

Nedvomno mora biti sestava takega organa peštra, obsegati mora problematiko področja in v svoji sredini imeti različne deležnike. Gre za posvetovalno telo vlade, ki naj vzpostavi dialog med vlado in civilno družbo, torej znanstvenoraziskovalnimi, strokovnimi in drugimi organizacijami ter združenji, zato je nujno, da je v sestavi sveta dovolj deležnikov, predstavnikov civilne družbe, obenem pa tudi vse spekter državne uprave. Glede na razdrobljeno delo javne uprave v Sloveniji, veliko ministrstev, državnih organov in občin kot tudi strokovne ter laične javnosti je bilo nujno imenovati številnejši svet, kot je to storila kakšna druga primerljiva država. Tako na primer v Švici nacionalno platformo sestavlja 18 članov.

Katero so glavne naloge sveta?

Glavno poslanstvo so strateška presoja varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami v Sloveniji, spodbujanje družbenega dialoga o tveganjih za nesreče in krepitev odpornosti na nesreče. Svet namerava izpolnjevati cilje sendajškega okvira za zmanjšanje tveganja nesreče 2015–2030, ki je leta 2015 nadgradil kjotaki okvirni akcijski načrt za zmanjšanje

nesreč za obdobje 2005–2015. Z ustanovitvijo smo se v pravem trenutku pridružili novemu okvirnemu načrtu, ki zavezuje podpisnike v Sendaju na Japonskem marca 2015 sprejetega načrta, da dejavno delujejo pri njegovem izvajanju. Ob mednarodnem sodelovanju z drugimi nacionalnimi platformami pri uresničevanju sendajškega okvira so naloge sveta številne, od sodelovanja pri pripravi nacionalnega programa varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami, prek izboljšanja sodelovanja in oblikovanja sistemskih normativnih aktov varstva na vseh področjih ter ozaveščanja javnosti o pomenu preventive in krepitve odpornosti na nesreče do organizacije javnih posvetov o tematikah iz varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami ter sodelovanja s podobnimi telesi na sorodnih področjih. Če poenostavim, delujemo na področjih, ki se uvrščajo v delovanje Sveta za nacionalno varnost na eni strani ter za trajnostni razvoj in varstvo okolja na drugi strani.

Kako bo potekalo delo in kolikokrat ter ob kakšnih priložnostih se boste sestali?

Delo sveta bo potekalo skladno s poslovnikom, ki smo ga pretehtano sprejeli na ustanovni seji, in tudi z letnim programom dela, ki ga svet sprejme v začetku koledarskega leta, o svojem delu pa poroča vladi enkrat na leto, praviloma na začetku leta za preteklo leto. Ta obveznost nas torej čaka prvič letos do marca, da sprejmemo program dela za leto 2016. Delo poteka na sejah, ki jih sklicuje predsednik na svojo pobudo ali pobudo vsaj osmih članov, ki pobudi predložijo predlog dnevnega reda. Svet se sestaja najmanj enkrat na leto, deluje lahko tudi na dopisnih sejah, obravnava pa pobude, ki so skladne z njegovimi nalogami, sicer lahko pobudo zavrne. O sklepih glasuje javno in jih sprejema praviloma s soglasjem oziroma večino vseh članov, sklepčnost pa na seji zagotavlja navzočnost vsaj polovice njenih članov. Za obravnavo posameznih vprašanj, gradiv, mnenj in predlogov lahko oblikuje stalne aličasne delovne skupine. Tako skupino vodi član, v njej pa lahko sodelujejo tudi povabljeni nečlani. Delovanje je javno in informacije bodo na voljo na spletni strani URSZR.

Katero so vaše najpomembnejše usmeritve pri vodenju in katerim vsebinam bo svet v tem mandatu namenjal največ pozornosti?

Med pomembnejšimi usmeritvami pri vodenju vidim korektno obravnavanje tematik na predlog njegovih članov, doseganje soglasja o najpomembnejših odločitvah in odzivanje na tekoče dogodke v svoji domeni. Ob tem velja poudariti, da svet nima izvršilne ali zakonodajne vloge, temveč izrazi (po)svetovalno. Prav tako za svoje delovanje ne dobiva posebnega denarja, strokovno-administrativno podporo delovanju pa bo skladno s sklepom o ustanovitvi zagotavljala URSZR. Za delovanje bo pomembno tudi razumevanje vlade, da sama v presojo sveta pošlje strateške dokumente iz varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami ter pridobi mnenje sveta na osnutke takih dokumentov. Še bolje bi bilo, če bi svet dobil izhodišča in tako s svojim mnenjem vplival na pripravo osnutkov, na primer še pred rednim medresorskim usklajevanjem, ko je pogosto mogoče dajati le še amandmajske pripombe na posamezne člene. Vloga sveta bi torej morala biti precej bolj strateška kot izvedbena, bi pa moral vzpostaviti spletno stran, na kateri ne bi le poročal o svojem delu, temveč bi bila stran namenjena javnosti za ozaveščanje in izboljšanje kulture sobivanja z naravnimi in drugimi nesrečami. Dialog o tveganjih je zelo pomemben in tukaj lahko država ter v njenem imenu svet naredita odločilni korak s tem, da ob svetovnem spletu in širjenju informacij poskrbita tudi za precej bolj intenzivno objavo tiskanih in elektronskih publikacij o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami. Če želite videti, kaj mislim, pogledajte na večjezično spletno stran švicarske nacionalne platforme PLANAT na spletnem naslovu www.planat.ch/de/risikodialog/ in bogastvo zelo različnih strokovnih ter izobraževalnih publikacij.

Tovrstni organi delujejo v mnogih državah. Kakšna je njihova vloga in kje so možnosti za skupno sodelovanje?

Kot sem že omenil, nacionalne platforme delujejo v več kot 60 državah z različno sestavo in obdobjem delovanja. Razen osebnega

poznavstva s posameznimi deležniki, za katere vem, da delujejo v posameznih platformah, še nisem imel uradnih stikov s platformami v drugih državah. Verjetno bi bilo prav, da bi svet navezal aktivne stike z evropskimi platformami, predvsem sosednjih držav in v Alpah. Tako bi lahko z obiski nacionalnih platform in osebnim stikom izvedli marsikaj koristnega, kar bi lahko uporabili pri svojem delu, da ne bi na primer ponavljali njihovih napak in bi se učili iz njihovih primerov dobre prakse. Tudi mi lahko veliko pokažemo, od organiziranih sistemov zaščite in reševanja do barvne publikacije, revije Ujma. Taki stiki bodo gotovo del letnega programa dela sveta, prav pa bi bilo, da že letos.

Kaj je bil namen prve seje sveta in o katerih temah ste razpravljali?

Svet je ustanovno sejo 2. decembra lani namenil medsebojni predstavitvi njegovih članov in sprejetju njegovega poslovnika, pri čemer se je v razpravi razčistilo, kaj in kako posamezni člani v okviru pooblastil, ki jih je svet dobil ob svoji ustanovitvi, vidijo njegovo uspešno in proaktivno delovanje. Prav s sistemom letnega programa dela, delovanjem v delovnih skupinah in z dajanjem pobud članov za seje smo odprli možnost dejavnega delovanja njegovih članov na zelo različnih področjih. Za polno delovanje sveta moramo na

URSZR dobiti ustrezno vidnost na svetovnem spletu, da bomo svoje delovanje lahko predstavili tudi javnosti, čemur je bil namenjen del ustanovne seje. Poleg tega smo na kratko obravnavali predlog resolucije o nacionalnem programu varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami.

Kakšna razprava je potekala glede tega predloga in katere so bile konkretne pobude za dopolnitev dokumenta?

Priprava dokumenta je »prehitela« začetek delovanja sveta, ki v njeno pripravo ni bil vključen. Osnetek dokumenta je svet dobil kot gradivo za ustanovno sejo v začetku decembra 2015, na seji opravil krajšo razpravo na podlagi predstavitve resolucije poveljnika Civilne zaščite Srečka Šestana in sprejel sklep, da člani sveta do konca leta 2015 na dokument dajo svoje pripombe. Kolikor mi je znano, do zdaj člani niso imeli konkretnih pripomb. Po mojem mnenju bodo morali člani razviti kulturo sodelovanja, kar se bo zgodilo po nekaj sejah, da bodo začeli dejavnje razmišljati o svoji vlogi. Velja, da svet v svoji sestavi ne more nadomestiti dela organov, ki imajo svojo vlogo ter odgovornost v sistemu varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami. Svet za polni zagon torej potrebuje medsebojno zaupanje in pozitivne izkušnje, kar bo razvil sčasoma. Če ne bo šlo drugače, bo v prihodnje podajal svoj pogled

na že sprejete dokumente in jih posredoval vladi, katere posvetovalni organ je.

Naravne in druge nesreče so postale del naših življenj in tudi njihove posledice so iz leta v leto večje, česar se moramo zavedati vsi. Kako bo svet uresničil svoje poslanstvo v preventivi?

Namen delovanja sveta ni neposredno delo njegovih članov na terenu med ujami in nesrečami. Svojo ustanovitev in delovanje bo upravičil, če mu bo uspelo v Sloveniji povečati odpornost slovenske družbe na naravne in druge nesreče. To lahko naredi na eni strani s svojim javnim delovanjem in razpravo v javnosti, da se v slovenski družbi izboljša zavedanje o naravnih in drugih nevarnostih in razvije kultura sobivanja z naravnimi in drugimi nesrečami, ter na drugi strani z usklajevanjem svojih članov in ustanov, ki jih predstavljajo v svetu, razvije dialog med državo in civilno družbo ter v sistemu varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami vsakdo, tako država, posamezne skupnosti in posamezniki, najde svoje mesto in čim bolj poskrbi za svojo varnost. Preseči moramo kulturo žrtve in čakanja na pomoč države s krepitvijo lokalne skupnosti ter dvigom odgovornosti posameznika za svojo varnost. Država mora predvsem okrepiti preventivo in državljanom ponuditi javni dostop do vseh pomembnih podatkov, kar je lahko dobra podlaga za izobraževanje državljanov in odgovoren dialog med vsemi deležniki o pomembnosti kulture sobivanja z naravnimi in drugimi nesrečami. Nevarnih naravnih in drugih pojavov ne moremo preprečiti ali povsem tehnično-inženirsko onemogočiti, zato moramo razvijati zavedanje ter odgovornost vseh vpletenih.

Ste strokovnjak za zemeljske plazove.

Prav na to temo bo leta 2017 v Ljubljani svetovni forum. Kako kot predsednik organizacijskega odbora ocenjujete pomen tega dogodka za Slovenijo ter sistem varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami? Glavni organizator tega svetovnega posvetovanja o varstvu pred zemeljskimi plazovi je Mednarodni konzorcij za zemeljske plazove (ICL) iz Kjota na Japonskem. Članica ICL je od leta 2008 tudi Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo Univerze v Ljubljani, ki ima od leta 2008 status Svetovnega centra odličnosti za zmanjšanje tveganj pred delovanjem zemeljskih plazov. Kot podpredsedniku ICL mi je uspelo zagotoviti organizacijo 4. svetovnega foruma o zemeljskih plazovih v Ljubljani. Prejšnji forumi so bili leta 2008 v Tokiju, leta 2011 v Rimu in leta 2014 v Pekingu. Po mojem prepričanju gre za izredno priložnost za promocijo Slovenije pri uresničevanju sendajškega okvira za zmanjšanje tveganja nesreče ter možnost vseh deležnikov, dejavnih v sistemu varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami v Sloveniji, da se foruma udeležijo dejavno ali s svojo udeležbo prispevajo k uspehu posvetovanja, namenjenega izmenjavi izkušenj in mnenj vseh, ki sodelujejo pri varstvu pred zemeljskimi plazovi oziroma so za to varstvo zainteresirani. To so znanstveniki, raziskovalci, inženirji in oblikovalci politik na vseh ravneh. Vabljeni k dejavni udeležbi, rok za oddajo povzetkov pa je 31. marec 2016. ■